

STIK DISCIPLIN V BESEDILU IZ BESEDNIH IN SLIKOVNIH SEMIOTSKIH VIROV

Sonja Starc

Pedagoška fakulteta Koper, Koper

UDK 81'42:81'22

Razprava kaže na nujnost interdisciplinarnega pristopa pri obravnavanju besedil iz več semiotskih kodov, saj se različni semiotski viri kot pomenski potenciali v besedilu opomenjajo v medsebojni interakciji. Pri tem moramo upoštevati zakonitosti posameznega koda.

večkodno besedilo, bralna pot, pomenjenje, interdisciplinarnost, vizualna slovnica

The article argues the necessity of an interdisciplinary approach to multisemiotic/multimodal text since different semiotic modes as meaning potentials interact in text in the process of meaning-making.

multimodal text, reading path, meaning-making process, interdisciplinary, visual grammar

1 Uvod

Dandanes smo priče na eni strani vse večji specializaciji strok, na drugi pa povezovanju specializiranih segmentov ene stroke z drugimi – interdisciplinarnosti raziskovanja. Pojavi sledimo tudi na področju jezikoslovja, npr. v besediloslovju. Besedilna teorija se je razvila relativno pozno, v 70. letih 20. stoletja; njeni utemeljitelji in kasnejši raziskovalci besedila pojmujejo besedilo kot komunikacijski proces (Dijk 1992; Halliday 2002; de Beaugrande, Dressler 1992; Hoey 1994; Martin, White 2005; Dular, Korošec 1983; Pogorelec 1997; Toporišič 2000; Bešter 1994; Stabej 1997; Kranjc 1999; Hudej 1998; Zadravec Pešec 1994; Grosman 2004; Bizjak 2005; Starc 2006, 2007 idr.). Hoeyju (2001: 11) pomeni besedilo »prizorišče za interakcijo med

tvorcem in naslovnikom, prostor namerne interakcije med enim ali več pisci in enim ali več bralci, v kateri pisec/ci nadzoruje/jo interakcijo in tvori/jo večino (praviloma vsega) jezika«. To pomeni, da avtor upomenja¹ izbrane jezikovne vire in »vodi bralca skozi besedilo z različnimi signali« (prav tam), bralec te signale prepozna in jih opomenja, tj. glede na okoliščine, splošna vedenja in izkušnje z inferiranjem dograjuje besedilni pomen, ga osmišlja in tako daje besedilu koherenco.

Halliday (2002) razume besedilo kot semantično enoto, »nenehni proces semantičnih izbir« kot fenomen trenutne realizacije jezikovnega sistema v strukturo; jezik kot semiotski kod (pomenski potencial) ponuja izbiro (znotraj slovnice – leksikogramatike)

¹ Termin *upomeniti* definiramo kot z *izbiro danih slovničnih možnosti* (sistemov po Hallidayevi sistemsko-funkcijski slovnici (SFS)) *ustvar(ja)iti pomen z vidika tvorca besedila*, termin *opome(nja)iti* pa povzamemo po Grosman (2004), v smislu *razbirati iz besedila in vanj vnašati (inferirati) pomen ter ga osmišliti z vidika naslovnika, bralca/poslušalca*. V procesu *pomenjenja* (ustvarjanja/tvorjenja pomena, semiosis; uporabljeno v Starc 2007, 2009; povzeto po Barthes 1990: 168) pa prihaja znotraj večkodnega besedila še do pomenskih interakcij, ki jih poimenujemo *opomen(ja)iti se*, in definiramo kot: *viri dveh ali več različnih semiotskih sistemov v interakciji (v součinkovanju) ustvarjajo nov/drugačen pomen od svojega prvotnega*.

sistemskih možnosti, ki se glede na družbene, kulturne okoliščine realizirajo, upomenijo v neki trenutni strukturi – besedilu. V besedilu prepozna »funkcijske semantične sestavine«, ki jih imenuje metafunkcije: ideacijska (sestavljata jo izkustvena in logična), medosebna in besedilna; bralec mora te metafunkcije opomeniti. Hallidayu besedilo pomeni »semantični proces družbene dinamike« in ugotavlja, da se je »jezikovni sistem razvil v družbenem kontekstu kot eden izmed izrazov družbene semiotike«. To je razvidno »iz organiziranosti semantičnega sistema, v katerem se ideacijska komponenta razvije kot način odseva okolja, medosebna komponenta pa kot način delovanja na okolje« (prav tam: 53). Baldry in Thibault (2005: 4) ga parafrazirata: »besedilo tvorijo dejanja pomenjenja, katerih funkcije določa njihova raba v družbenem kontekstu«.

Pri raziskovanju besedilnega pomena in njegovega sporočila se lahko v jezikoslovlju uporabljajo različni vidiki: semantični (Saeed 2001), pragmatični (Austin 1990; Verschueren 2000; Kranjc 1999, diskurzivno analitični (kritična analiza diskurza; Coupland, Jaworski 2001), sistemsko-funkcijski vidik (iz katerega izhaja tudi kritična analiza diskurza; Halliday 2002) in vidik teorije vrednotenja (Martin, White 2005) ali stilistike (Hoey 2001; Pogorelec 1997). Omenjeni pristopi razvijajo orodja za analizo verbalnih besedil; za besedila iz besednih, slikovnih in drugih semiotskih kodov omenjene metodologije ne zadoščajo.

2 Večkodna besedila in vizualna slovnica

2.1

Večkodna besedila so iz jezikovnega in nejezikovnega (slikovnega, kinetičnega, zvočnega itn.) koda (Kress, van Leeuwen 2005; Starc 2007, 2009). Pojavljajo se preko slušnega, vidnega in slušno-vidnega kanala.

Za govorjena besedila, zlasti tista, ki nastajajo v neposredni interakciji z naslovnikom, lahko trdimo, da so primarno večkodna, saj vir pomenjenja ni le besedno, temveč tudi mimika, kinetični kod.

Pri stiku z besedilom naslovnik najprej zazna njegov okvirni povezovalni (kohezivni) princip,² ki je lahko ali prostorski ali časovni. Kress in van Leeuwen (2005) govorita o dveh povezovalnih principih: *principu prostorske kompozicije* in *principu časovne kompozicije – ritmu*. Prvi je značilen za besedila, v katerih so vsi elementi hkrati prisotni v prostoru, drugi za besedila, ki se razpirajo skozi čas (npr. govor, glasba, ples), nekateri mediji pa uporabljajo za oblikovanje besedil oba principa hkrati (npr. film in televizija), čeprav ostaja dominanten ritem.

Pri prepoznavanju medsebojnega opomenjenja različnih semiotskih kodov večkodno besedilo transkribiramo, tako da v razpredelnico zapišemo/ubesedimo učinkovanje in pomen uporabljenih semiotskih virov (npr. gesta, prostor, besedno) po fazah (nizu dogodkov), ki temeljijo na časovnem principu. Govorimo o t. i. fazni analizi (Thibault, Bauldry 2005; Taylor 2010).

V našem primeru (Besedilo 1) se posvečamo večkodnemu besedilu, grajenem po okvirnem prostorskem načelu: besedilo je vizualno, posredovano po vidnem kanalu. Sestavljajo ga viri dveh semiotskih kodov (gre torej za večkodno besedilo): jezikovnega in slikovnega. Vsebnost dveh semiotskih kodov spremeni običajno – linearno bralno pot (od leve proti desni, od zgoraj navzdol), značilno za verbalna besedila. Bralec lahko opomeni najprej slikovno in šele nato jezikovno ali obratno, lahko izmenično preskače z jezikovnega na slikovno. Bralna pot je zelo pomembna, saj je bralčevo opomenjanje odvisno od zaporedja povezovanja znakov.

² V Starc 2007 je angleški termin »overarching code« (Kress, van Leeuwen 2005) poslovenjen kot »povezovalni kod«, po dodatnih raziskavah in analizah večkodnih besedil pa presojamo kot ustrežnejši prevod »okvirni povezovalni/kohezivni princip«.

2.2

Odgovor na vprašanje, kako se oblikuje proces pomenjenja v večkodnem besedilu, ponuja vizualna slovnica, katere utemeljiteljica sta Kress in van Leeuwen (2005). Izhaja iz socialne semiotike (van Leeuwen 2005), temelje zanjo pa je postavil Halliday (2002) s svojim pojmovanjem besedila kot »semantičnega družbenega procesa«, ki je lahko realiziran s katerikoli semiotskim kodom. Halliday (2002: 53) pravi, da je besedilo »prvotni kanal prenosa kulture in v tem smislu besedilo bolj kot karkoli drugega oblikuje semantični sistem«. Posreduje torej vire/sredstva, ki ustvarjajo družbeno okolje in ga prenašajo z generacije na generacijo. Socialna semiotika se je razvila v 90. letih 20. stoletja v okviru sydneyjskega semiotskega kroga³ in se povzpela nad »zanimanje samo za strukturo in sistem«. Tako kot se je v jezikoslovju žarišče premaknilo s povedi na besedilo in njegov kontekst ter od slovnice k diskurzu, se je v družbeni semiotiki pozornost raziskovalcev pomaknila z znaka na način, kako ljudje uporabljajo semiotske vire tako za ustvarjanje komunikacijskih artefaktov in dogodkov kot za njihovo interpretacijo (van Leeuwen 2005).

Kress in van Leeuwen (2005: 7) sta prepričana, da znak ne obstaja vnaprej, sam zase ter ne postane vez med označevalcem in označencem (kot je navadno pojmovan v semiologiji),⁴ temveč nastane v procesu tvorbe, sloja označevalca in označenca sta relativno neodvisna. Predstavljanje ali oblikovanje znaka je proces, v katerem skuša oblikovalec znaka izluščiti bistveno lastnost predmeta ali pojava, izhajajoč iz svojega kulturnega, socialnega okolja in psihološke podstati ter upoštevajoč poseben kontekst, za katerega je oblikovan znak. Avtorja ponazarjata svoje spoznanje s primerom risbe triletnega otroka: avto je narisal kot sedem nepravilnih krogov,

razpostavljenih v prostoru (prav tam: 6). Ta proces tvorjenja znaka je proces oblikovanja metafore v dveh korakih: »avto so (najverjetneje) kolesa« in »kolesa so krogi«. Proces klasifikacije je nastal po analogiji, ki je pri tem konstitutivni princip. Od družbenih razmerij pa je odvisno, katera metafora bo vstopila v semiotski sistem kot naravna, klasificirana kot nevtralna.

Odraslemu tvorcu znaka so na razpolago semiotski viri, ki jih je razvilo njegovo kulturno okolje, in ti vplivajo nanj, ko tvori nove znake, kar pomeni, da izhaja iz že oblikovanih znakov in jih stalno na novo (pre)oblikuje. To ugotavlja tudi Halliday (2002: 53); Kress in van Leeuwen od njega prevzemata teoretični pojem metafunkcije, a ga obravnava na način, ki ni specifičen le za jezikoslovje. Ideacijska metafunkcija predstavlja izkustveni svet, ki je v slikovnem (vizualna slovnica) izražen z (interaktivnimi) *udeleženci* in njihovimi razmerji v svetu. Predstavljen je lahko v narativni (udeleženci v procesu dogajanja) ali v konceptualni strukturi/predstavitvi (udeleženci v splošnem, brezčasnem stanju, značilnostih). Medosebna metafunkcija predstavlja in izraža odnos, družbeno razmerje med tvorcem znaka in naslovnikom, kar se v jeziku kaže z naklonom ter rabo izrazov ocenjevanja in vrednotenja, v slikovnem pa z vzpostavljanjem interakcije med prikazanim in interaktivnim udeležencem (bralcem) – z udeleženčevim pogledom, usmerjenim v bralca. Kress in van Leeuwen (2005) imenujeta tako vzpostavljanje interakcije *poziv*. Besedilna metafunkcija izraža/kaže povezavo nizov znakov, ki v okolju pomenijo koherentno celoto. V slikovnem kodu govorimo o kompoziciji; izbira struktur v sistemu kompozicije namreč prinaša oz. tvori njen pomen.

³ Člani tega kroga so med drugimi: Kress, Martin, Treadgold, Thibault, Martinc (van Leeuwen 2005: xi).

⁴ Predhodnici družbene semiotike sta praška in pariška šola (Kress, van Leeuwen 2005: 5–6; Chandler 2002, 2006); več v Starc 2009.

2.3

Vrnimo se k primeru.

Besedilo 1

SVET

Ban Ki Mun na Šrilanki o neoviranem dostopu do beguncev

COLOMBO – Generalni sekretar OZN Ban Ki Mun je v petek pozno zvečer pritoval na Šrilanko, kjer bo danes pri tamkajšnjih oblasteh poskušal doseči neoviran dostop humanitarnih organizacij do begunskih taborišč na severu otoške države. Tja se je med ofenzivo vladnih sil, ki se je na začetku tega tedna sklenila z dokončnim porazom tamilskih upornikov iz vrst Osvobodilnih tigrov tamilskega Elama (LTTE), zateklo kakih 280.000 civilistov. Ban se bo danes srečal s šrilanškim predsednikom Mahindom Rajapaksejem in zunanjim ministrom Rohithom Bogolagomom, nato pa bo obiskal tudi območje Manik Farm v severnem okrožju Vavunija, kamor se je zatekla večina tamilskih beguncev. Ti zdaj živijo v taboriščih, obdanih z bodečo žico, oblasti pa jim kratijo svobodo gibanja. Medtem ko vlada za ta taborišča uporablja izraz »vasi blaginje«, jih tamilski aktivisti na drugi strani primerjajo s koncentracijskimi taborišči. Če bodo to omogočale vremenske razmere, si bo Ban Ki Mun

iz zraka ogledal tudi ozek pas ozemlja na severovzhodu Šrilanke, kjer se je v zadnjih tednih in mesecih odvila zadnja faza več kot četrstoletne državljanske vojne. Šrilanška vojska je namreč v ponedeljek v usmrtitvijo poveljnika tamilskih tigrov Velupilaja Prabhakarana dokončno porazila LTTE, ki je že v sedemdesetih letih dvignila orožje proti vladi v boju za samostojno tamilsko državo in je še pred dvema letoma nadzorovala večji del severa in vzhoda države. Po ocenah OZN je konflikt zahteval 80.000 do 100.000 življenj, samo od začetka letošnjega leta pa da je bilo ubitih več kot 7000 civilistov. Šrilanško obrambno ministrstvo je včeraj sporočilo, da je bilo v zadnjih dveh letih v bojih ubitih več kot 6000 vladnih vojakov, kakih 30.000 pa je bilo ranjenih; v istem obdobju je po navedbah vojske padlo tudi 22.000 upornikov. Na fotografiji tamilska mati z otrokom v begunskem taborišču Vavunija na severu države. AFP, REUTERS

Vir: Delo, 23. 5. 2009. 6.

2.3.1

V besedilu slikovno po obsegu prevladuje nad besednim. Na sredini fotografije je prikazana na golih izsušenih tleh sedeča zaskrbljena mati z otrokom; okrog njiju so še drugi ljudje, a fotografija kaže le obraza matere in otroka. Ideacijska metafunkcija (Preglednica 1) je realizirana s konceptualno predstavitvijo. Interakcija, prikazana z vektorjema pogledov, se odvija med dvema prikazanima

udeležencema (otrok v materinem naročju vzpostavlja očesni stik z otrokom pred sabo; bralec vidi le njegovo glavo od zadaj) ter med prikazanim in interaktivnim udeležencem (pogled matere vzpostavlja stik z bralecem besedila): materin pogled sporoča trpljenje, ki ga preživljata z otrokom. Obenem sta mati in otrok na fotografiji »izločena« iz skupine in se kažeta kot predstavnika, nosilca lastnosti skupine, zato prepoznamo konceptualno

Preglednica 1: Analiza slikovnega in besednega

Metafunkcija	SLIKOVNO		BESEDNO	
	Način umeščenosti, povezanosti znakov	Semiotski viri, pomen	Sistemsko omrežje (tranzitivnost; Halliday, Matthiessen 2004), realizacija	Semiotski viri, vloga
Ideacijska	Konceptualna struktura (predstavitev), analitični (del – celota) > simbolični proces	Zaskrbljena mati z otrokom sedi na izsušenih tleh, okrog nje so še drugi otroci in odrasli	Narativni proces: snovni stavki (15); relacijski proces: eksistencialni stavek (1), relacijska stavka (2: atribut, okoliščine)	Aktanti: Ban Ki Mun, Mun, Ban; begunci, civilisti, tamilski begunci; vlada, vladni vojaki, vojska; uporniki, tamilski tigri, tamilski aktivisti; Cirkumstanti: Šrilanka, Vavunija, taborišča, obdana z žico, koncentracijska taborišča, begunsko taborišče
Medosebna	Vektor materinega pogleda vzpostavlja stik z naslovnikom	Poziv pogleda	Naklon: povedni (trdilna oblika)	Distančni, objektivni odnos; ponudba informacije
Besedilna	Mati z otrokom na sredini kompozicije, na ravnini blizu bralca	Mati na sredini – sporočilno zelo pomembna postavitev	Kohezivnost – ponovne pojavitve, členitev po aktualnosti	Leksikalna, substitutivna

predstavitev: simbolični proces. Ugotovljamo, da se na fotografijah beguncev v našem kulturnem okolju pogosto pojavlja mati z otrokom. S tem pridobiva ta semiotski znak (slika, lik begunske matere) simbolni pomen krivice in trpljenja, ki sta povezana s pojmom begunstva (Starc 2008). Na medosebni metafunkciji izraža poziv; z naslovnikom vzpostavlja subjektivni odnos, vpliva na njegova čustva, v njem želi vzbuditi usmiljenje, sočustvovanje. Da sta lik matere z otrokom in sporočilo, ki ga pošilja naslovniku, najpomembnejša, govori dejstvo, da je mati z otrokom na sredini kompozicije, na ravnini blizu bralca (besedilna metafunkcija).

2.3.2

Kako se slika povezuje z besednim? Primarni kohezivni element je bližina semiotskih znakov, razvrščenih po prostorskem okvirnem povezovalnem principu; postavitev

slikovnega k besednemu torej pomeni bralcu signal, da se v besedilu odvija proces pomenjenja z dvema semiotskima sistemoma. Kohezivnost vzpostavlja tudi usmerjevalni leksem *begunci* v naslovu *Ban Ki Mun na Šrilanki o neoviranem dostopu do beguncev*. Zakaj je usmerjevalni leksem prav *begunci*? Besedilo od bralca pričakuje, da prepozna *Ban Ki Muna* kot moško osebo, ki je ni na fotografiji, poleg tega fotografija ponuja pomen zapuščenosti, slabih življenjskih razmer (izsušena tla, ljudje sedijo na golih tleh), kar vse semantično podpira negativno konotacijo pojma *begunec*. Najmočnejša besedilno tvorna sestavina besednega (besedilna metafunkcija), ki ustvarja interakcijo s slikovnim, je leksikalna kohezivnost, realizirana z iteracijo/ponovnimi pojavitvami: *begunci*, *civilisti*, *tamilski begunci*, *taborišča*, *obdana z žico*, *koncentracijska taborišča*, *begunsko taborišče*.

Vendar besedno razširja pomen slikovnega; sporoča tudi o poskusu Ban Ki Muna, da bi vplival na izboljšanje življenjskih razmer beguncev. Na ideacijski metafunkciji se to sporočilo realizira predvsem z rabo snovnih stavkov (15; Primera 1, 2), ki izražajo dejavnost, spreminjanje. V njih se izmenjujejo (in ponavljajo) aktanti *Ban Ki Mun, Mun, Ban* in *begunci, civilisti, tamilski begunci, ti* v funkciji leksikalne in substitutivne (za-oblika, zaimek ti) kohezivnosti (na besedilni metafunkciji).

Primer 1

Generalni sekretar OZN Ban Ki Mun je v petek pozno zvečer pripotoval na Šrilanko, kjer bo danes pri tamkajšnjih oblasteh poskušal doseči neoviran dostop humanitarnih organizacij do begunskih taborišč na severu otoške države.

Primer 2

Ti [tamilski begunci] zdaj živijo v taboriščih, obdanih z bodečo žico, oblasti pa jim kratijo svobodo gibanja.

Slikovno sporočilo pomensko širijo tudi leksemi o okoliščinah bivanja beguncev, o kraju (*Šrilanka, Vavunija, taborišča, obdana z žico, koncentracijska taborišča, begunsko taborišče*), družbenih razmerah – vojni (s snovnimi stavki: *Šrilanska vojska je namreč v ponedeljek*), političnih razmerah (nasprotujoča si pola sta predstavljena z leksikalno kohezivnostjo; na eni strani *vlada, vladni vojaki, vojska* in njihovo imenovanje kraja, kjer živijo prebegli civilisti, kot *vas blaginje*, na drugi strani *uporniki, tamilski tigri, tamilski aktivisti* in njihovo poimenovanje oz. primerjanje istega bivališča s *koncentracijskim taboriščem*). Na medosebni ravni ustvarja besedno objektivni odnos, kar doseže z že omenjenim nizanjem pretežno snovnih stavkov za izražanje procesa v povednem naklonu. Prikazane okoliščine in poudarjeni kontrast med vojskujočima se nasprotnima stranema pa semantično širijo

sporočilo slikovnega, materinega pogleda in njenega poziva interaktivnemu udeležencu, bralcu k sočutju. Slikovno dobiva v teh »besedilnih okoliščinah«, v sobesedilu vlogo simbola, nečesa, kar predstavlja skupne lastnosti skupine.

3 Sklepne ugotovitve

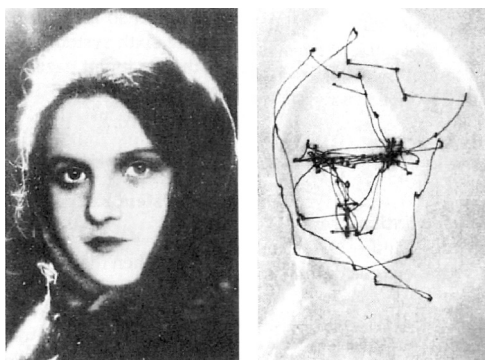
Znaki različnih semiotskih kodov zaradi že omenjenih kohezivnih elementov v večkodnem besedilu interagirajo in se na novo opomenjajo, tako da takega besedila ne moremo razumeti po delih (npr. kaj sporoča besedno in posebej kaj slikovno), temveč kot celoto z novim pomenom, kot kaže naš primer (Besedilo 1). Čeprav je besedno v njem samo zase objektivno in distančno tako do ubesedenega sveta kot naslovnika, je besedilo kot celota subjektivno, tako ga opomenimo na medosebni metafunkciji prav zaradi slikovnega, ki s svojo močjo poziva preglasi stvarno predstavitev dogodkov v besednem. Zakaj se to zgodi? Zaradi moči poziva na fotografiji, ki bralca najprej pritegne in nato pogled predstavljenega udeleženca vpliva na njegova čustva, zato bo na njegovi nadaljnji bralni poti naravnost opomenjanja drugih znakov, četudi z objektivno medosebno metafunkcijo, (bolj) čustvena.⁵ Kot trdi socialna semiotika, je pomen tega znaka pogojen s kulturnim okoljem, kar ga ohranja in z novimi uporabami tudi spreminja.

Seveda nas lahko ob tem oplazi tudi senca dvoma o objektivnosti interpretacije moči slikovnega. Preverjamo in ocenjujemo lahko tudi lastne interpretacije, opomenjenja. S kolikšno gotovostjo lahko trdimo, da vektor pogleda predstavljenega udeleženca na sliki vzpostavlja stik z bralcem/gledalcem (interaktivnim udeležencem)?

Nevroznanstvenik Yarbus (Kandel, Schwartz, Jessell 2000: 783) je v svoji raziskavi dokazal, da so na sliki ženskega

⁵ Tudi Barthes (1992: 92) zapiše, da je »izraz obraza tista neizmerna stvar, ki iz telesa sklepa na dušo – animula, [...] izraz izraža subjekt, kolikor si subjekt ne pripisuje pomembnosti«.

obrazu pritegnile gledalčevo pozornost prav oči, njen pogled; povedano v smislu vizualne slovnice: vektorja pogleda (oči) predstavljenega udeleženca pritegneta pozornost interaktivnega udeleženca, da se ta najdlje »ustavi« prav na pogledu, na očeh in stopi z njimi v komunikacijo. To dokazuje izris sakad (hitrih premikov očesnega zrkla med dvema fiksacijskima točkama) ob opazovanju slike ženskega obraza (Slika 1). Torej na pogled reagiramo zaradi nevrofizioloških lastnosti očesnega zrkla.

Slika 1: Ženski obraz in sakade
Vir: Kandel, Schwartz, Jessell 2000: 783.

Zavedamo se, da smo šele pred kratkim stopili na pot raziskovanja večkodnosti in večkodnih besedil ter da ostaja še mnogo odprtih vprašanj v zvezi z vzroki in načini človeškega sprejemanja okolja in posledično njegovega komuniciranja. Ugotavljamo tudi, da lahko procese pomenjenja večkodnega besedila razumemo s teoretičnimi spoznanji različnih ved: jezikoslovja, semiotike, likovne, glasbene teorije, teorije fotografije, kineziologije, nevroznanosti. Interdisciplinarni pristop lahko pripomore k verodostojnosti in natančnosti interpretativne metode in k izboljševanju zmožnosti učinkovitega tvorjenja besedil iz različnih semiotskih kodov.

Literatura

- AUSTIN, John L., 1990: *Kako napravimo kaj z besedami*. Ljubljana: Studia humanitatis.
- BALDRY, Antony, THIBAUT, Paul J., 2005: *Multimodal Transcription and Text Analysis*. London, Oalville: Equinox.
- BARTHES, Roland, 1990: *Retorika starih. Elementi semiologije*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- BARTHES, Roland, 1992: *Camera lucida. Zapiski o fotografiji*. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- de BEAUGRANDE, Robert A., DRESSLER, Wolfgang U., 1992: *Uvod v besediloslovje*. Ljubljana: Park.
- BEŠTER, Marja, 1994: Tip besedila kot izrazilo sporočevalčevega namena. *Uporabno jezikoslovje 2*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 44–52.
- BIZJAK, Aleksandra, 2005: *Pridiga kot žanr*. Ljubljana: ZRC Založba, ZRC SAZU.
- CHANDLER, David, 2006: *Semiotics: The Basics*. London, New York: Routledge.
- COUPLAND, Nikolas, JAWORSKI, Adam, 2001: Discourse. Paul Cobley (ur.): *Semiotics and Linguistics*. London, New York: Routledge.
- van DIJK, Teun A., 1992: *Text and Context. Exploration in the Semantics and Pragmatics of Discourse*. London, New York: Longman.
- DULAR, Janez, KOROŠEC, Tomo, 1983: *Slovenski jezik 3*. Maribor: Založba Obzorja.
- GROSMAN, Meta, 2004: *Zagovor branja*. Ljubljana: Sophia.
- HALLIDAY, Michael A. K., 2002: Text as Semantic Choice in Social Contexts. Michael A. K. Halliday: *Linguistic Studies of Text and Discourse*. London, New York: Continuum.
- HALLIDAY, Michael A. K., MATTHIESSEN, Christian M. I. M., 2004: *An Introduction to Functional Grammar*. London: Arnold.
- HOEY, Michael, 2001: *Textual Interaction. An Introduction to Written Discourse Analysis*. London, New York: Routledge.
- HOEY, Michael, 1994: Signalling in discourse: a functional analysis of a common discourse pattern in written and spoken English. Malcolm Coulthard (ur.): *Advances in Written Text Analysis*. London, New York: Routledge. 26–45.
- HUDEJ, Sonja, 1998: *Besediloslovni vidiki utemeljevanja, prepričevanja in pregovarjanja. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

- JONES, Carys, VENTOLA, Eija (ur.), 2008: *From Language to Multimodality*. London, Oakville: Equinox.
- KANDEL, Eric R., SCHWARTZ, James H., JESSELL, Thomas M. (ur.), 2000: *Principles of Neural Science*. New York: McGraw Hill.
- KRANJC, Simona, 1999: *Razvoj govora predšolskih otrok*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- KRESS, Gunter, van LEEUWEN, Theo, 2005: *Reading Images. The Grammar of Visual Design*. London, New York: Routledge.
- van LEEUWEN, Theo, 2005: *Introducing Social Semiotics*. London, New York: Routledge.
- MARTIN, James R., WHITE, Peter R. R., 2005: *The Language on Evaluation. Appraisal in English*. New York: Palgrave Macmillan.
- POGORELEC, Breda, 1997: Besediloslovni vidiki Cankarjeve proze. *Zbornik referatov 6. srečanja slavistov Celovec-Ljubljana, 1989*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 166–169.
- SAEED, John I., 2001: *Semantics*. Oxford: Blackwell Publishers Ins.
- STABEJ, Marko, 1997: *Slovenski pesniški jezik med Prešernom in moderno. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- STARC, Sonja, 2006: Besedilna matrica in struktura vzorca besedila problem – rešitev ter možnost njune uporabe pri analizi besedil v šolski praksi. *Jezik in slovstvo* 51/1. 33–52.
- STARC, Sonja, 2007: *Struktura oglaševalskih besedil in njihove diskurzivne lastnosti z diahronega in sinhronega vidika. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- STARC, Sonja, 2008: Osnovnošolsko učbeniško besedilo kot besedilo kolonija, sestavljeno iz besednih in nebesednih znakov. Vida Medved Udovič, Mara Cotič, Majda Cencič (ur.): *Sodobne strategije učenja in poučevanja*. Koper: Pedagoška fakulteta. 45–56.
- STARC, Sonja, 2009: *Časopisna oglaševalska besedila, reklame: struktura in večkodnost*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Založba Annales.
- TAYLOR, Christopher, 2010: Večkodna besedila. Analiza in prevajanje. Sonja Starc (ur.): *Mednarodna poletna šola sistemsko-funkcijskega jezikoslovja. Študijsko gradivo*. Koper: Pedagoška fakulteta. 25–37, 65–77.
- TOPORIŠIČ, Jože, 2000: *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- VERSCHUEREN, Jef, 2000: *Razumeti pragmatiko*. Ljubljana: Založba I*cf.
- ZADRAVEC PEŠEC, Renata, 1994: *Besedilotvorni vidiki navezovanja v slovenskih neumetnostnih besedilih. Doktorska disertacija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.